



5 Οκτωβρίου 2011
www.geostrategy.gr

Τουρκία: Οξύνοια και πολιτική σοφία ή γεωστρατηγικά αδιέξοδα και παραλογισμοί;

Του Χρήστου Μηνάγια

Η περιφερειακή πολιτική της Τουρκίας στην επιδίωξή της να καλύψει το κενό ισχύος της Μέσης Ανατολής προέβαλε ιδιαίτερα τη στρατιωτική ισχύ της χώρας με αποτέλεσμα τον έντονο προβληματισμό όλων των γειτονικών της κρατών. Αυτό, σε συνδυασμό με την πολιτιστική και οικονομική διείσδυση που επιχειρήθηκε από τουρκικής πλευράς ενέτεινε έτι περαιτέρω τις ανησυχίες, με αποτέλεσμα να αρχίσουν να δημιουργούνται πόλοι αντιπαράθεσης έναντι της τουρκικής επεκτατικής πολιτικής στους οποίους η συμμετοχή, είτε φανερά είτε παρασκηνιακά, των Μεγάλων Δυνάμεων είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Η πολιτική είναι τέχνη και όχι επιστήμη, ενώ ως βασικοί παράγοντες απόκτησής της εκτός από τον ορθολογισμό του μηχανισμού, θεωρούνται η σοφία και το ηθικό αναστήμα του πολιτικού ηγέτη. Η πολιτική έχει άμεση σχέση με την αυθαιρεσία και το αστάθμητο, ενώ η επιστήμη στηρίζεται στην αρμονία και τη λογική. Η λογικά σωστή πράξη είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει στην επιτυχία, ενώ ο παραλογισμός, η αλαζονεία και η εκτέλεση παράνομων ενεργειών είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσουν στην ήττα και θα προκαλέσουν μεγάλο πόνο. Θα ήταν μεγάλος πειρασμός να γίνει αποδεκτό ότι σε μία μελλοντική ένοπλη αντιπαράθεση θα επικρατήσουν εκείνοι που πιστεύουν μόνο στη στρατιωτική ισχύ. Και αυτό, διότι τα άτομα αυτά πιθανόν να υπολείπονται σε οξύνοια, ηθική σοφία και πολιτική σκέψη.

Την περίοδο αυτή, και χωρίς να υπάρχει πρόθεση (σ.σ. μόνο σε αυτό το άρθρο) να σχολιασθεί αρνητικά ο Τούρκος πρωθυπουργός για έλλειψη σοφίας και ηθικού αναστήματος, το γεγονός που προκαλεί εντύπωση είναι ότι ο Ερντογάν αποτελεί το αντικείμενο κριτικής και προβληματισμού της τουρκικής δημοσιογραφικής και ακαδημαϊκής κοινότητας, προερχόμενη ακόμη και από τον ίδιο του το χώρο. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο Ερντογάν ήταν ο μεγάλος νικητής των εκλογών της 12-6-2011, ενώ τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποίησε ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Besir Atalay αποκαλύπτουν μια ιδιομορφία στη σύνθεση του εκλογικού σώματος που τον

στήριξε. Συγκεκριμένα, από τα 21.466.356 ψηφοφόρων του AKP το 27,1% ανήκουν στους συντηρητικούς ισλαμιστές, το 24,4% στους Τούρκους εθνικιστές, το **16,4% στους ατατουρκιστές-κεμαλιστές**, το 7,2% στους σοσιαλδημοκράτες, το 5,9% στους φιλελεύθερους-δημοκρατικούς, το 3% στους ακραίους εθνικιστές και το 1,4% στους Κούρδους εθνικιστές.

Από τα μηδενικά προβλήματα στα πολλαπλά προβλήματα

Η Τουρκία προέβαλε ιδιαίτερα την πολιτική των μηδενικών προβλημάτων, ωστόσο η μετουσίωση της σε πολιτική απόκτησης μεγίστου οφέλους από τους γείτονες κατέδειξε σε όλους ότι, αφενός ο τουρκικός τρόπος σκέψης έχει παραμείνει αναλλοίωτος, αφετέρου ο τουρκο-ισλαμικός εθνικισμός έχει προσανατολισμό προς όλες τις κατευθύνσεις. Ιδιαίτερα αποκαλυπτικό εν προκειμένου είναι το άρθρο του Τούρκου δημοσιογράφου Dogan Herper στην εφημερίδα Milliyet/29-9-2011 όπου αναγράφονται τα εξής:

«Πώς ήταν ο Ερντογάν πριν ένα χρόνο και πώς είναι τώρα; Με μια ήπια έκφραση έχει αλλάξει 180 μοίρες.... Η αναθέμανση των τουρκο-συριακών σχέσεων με τις αποφάσεις για άρση της βίζας, κατασκευή φραγμάτων και αγωγών νερού δημιούργησε την εντύπωση ότι τα δύο κράτη σχεδόν αποφάσισαν να γίνουν ένα. Οι σχέσεις με τον Καντάφι βρισκόταν στην ίδια κατάσταση. Ο Ερντογάν έλεγε ότι η Λιβύη ανήκει στους Λίβυους και αντιτάχθηκε στους νατοϊκούς βομβαρδισμούς. Όμως αμέσως μετά άλλαξε ρότα. Φθάσαμε στα πρόθυρα του πολέμου με την Κύπρο. Αιτία ήταν η έρευνα πετρελαίου και φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο. Γίναμε θανάσιμοι εχθροί με το Ισραήλ. Το ρωσικό υπουργείο Εξωτερικών υποστηρίζει το δικαίωμα της Κυπριακής Δημοκρατίας να αξιοποιήσει τα υποθαλάσσια αποθέματα φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι σχέσεις με την Αρμενία όχι μόνο δεν διορθώθηκαν αλλά έγινε ακριβώς το αντίθετο. Η σχέση με το Αζερμπαϊτζάν για "ένα έθνος δύο κράτη" παραμερίσθηκε. Το Ιράν είναι ιδιαίτερα ενοχλημένο με την Τουρκία για την εγκατάσταση του (νατοϊκού) ραντάρ. Η Ελλάδα προκαλεί την Τουρκία. Αυτό έκανε στο παρελθόν, αυτό κάνει και τώρα. Το PKK επιδεικνύει ότι θα λάβει βοήθεια και υποστήριξη από το εξωτερικό.»

Επίσης, ένα μήνα πριν τις προεδρικές και δημοτικές εκλογές της 23-10-2011 στη Βουλγαρία, δεν είναι τυχαίο ότι οι Ρομά και οι Τούρκοι της Βουλγαρίας προκαλώντας το εθνικό αίσθημα των Βουλγάρων προσπαθούν να φέρουν τη χώρα σε κατάσταση εσωτερικής εθνικής σύγκρουσης, ζητώντας παράλληλα την παρέμβαση του Τούρκου πρωθυπουργού.

Εάν σε όλα αυτά προστεθεί και η εγκατάσταση από το Ισραήλ στο βόρειο Ιράκ 6 μη επανδρωμένων αεροσκαφών Heron υπό τον έλεγχο της Κουρδικής Περιφερειακής Διοίκησης του Βορείου Ιράκ, τότε διαπιστώνεται ότι τα πολλαπλά προβλήματα λαμβάνουν ιδιαίτερα σημαντικές διαστάσεις για την τουρκική πλευρά. Τονίζεται ότι σύμφωνα με πληροφορίες που δεν έχουν διαψευστεί, ο Mesud Barzani υπέγραψε συμφωνία με το Ισραήλ για την

εγκατάσταση 4 Heron στην αεροπορική βάση Halidiye και 2 στο αεροδρόμιο της Μοσούλης, ενώ Ισραηλινοί στρατιωτικοί σύμβουλοι και επιτελείς πληροφοριών θα εκπαιδεύσουν τους Κούρδους ομολόγους τους στη Μοσούλη. Ο Τούρκος δημοσιογράφος Kadri Gürsel σε άρθρο του στην εφημερίδα Milliyet/3-10-2011 αναφέρει ότι τα Heron αφενός αποτελούν την απάντηση των Ισραηλινών στην πολιτική που εφάρμοσε ο Ερντογάν αναφορικά με τους Παλαιστίνιους, αφετέρου θα δημιουργήσουν μια σοβαρή απειλή για την Τουρκία δεδομένου ότι, πέραν του Ιράν, θα παρακολουθούνται οι κινήσεις των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων και πιθανόν οι πληροφορίες αυτές να προωθούνται στο PKK πριν τη διεξαγωγή οποιασδήποτε επιχείρησης των κουρδικών ανταρτικών τμημάτων.

Σε αντιστάθμισμα όλων των παραπάνω και προκειμένου οι Ηνωμένες Πολιτείες να μετριάσουν την αντίδραση της Άγκυρας αποφάσισαν να διαθέσουν στην Τουρκία 3 επιθετικά ελικόπτερα Super Cobra των αμερικανών πεζοναυτών που βρίσκονται στο Αφγανιστάν. Συνακόλουθα δε, συζητείται η περίπτωση διάθεσης στην Τουρκία ενός ή δύο επιθετικών μη επανδρωμένων αεροσκαφών Predator. Επειδή όμως η τελική απόφαση για διάθεση έγκειται στη δικαιοδοσία του αμερικανικού κογκρέσου, προτάθηκε και η εναλλακτική περίπτωση 5ετούς υπενοικίασης και εγκατάστασής τους, υπό τον αμερικανικό έλεγχο, στην αεροπορική βάση του Ιντσιρλίκ της Τουρκίας. Άλλωστε, η περίπτωση μια ενδεχόμενης εγκατάστασης των Predator στην Τουρκία πιθανόν να σχετίζεται και με την αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων από το Ιράκ στο τέλος του 2011 για τον έλεγχο των περιοχών ενδιαφέροντος των ΗΠΑ.

Κλιμάκωση της έντασης στην Ανατολική Μεσόγειο

Κατά την τουρκική κυβέρνηση, η Κυπριακή Δημοκρατία κατηγορείται διότι η ενεργειακή της πολιτική και η γεώτρηση που πραγματοποιεί είναι ασύμβατες με το διεθνές δίκαιο, αποτελούν μια πολιτική προβοκάτσια και έχουν ως στόχο να ενδυναμώσουν και να ισχυροποιήσουν το status της ελληνοκυπριακής πλευράς. Στα πλαίσια αυτά, η τουρκική στρατηγική, σύμφωνα με έγκριτους Τούρκους δημοσιογράφους, βασίζεται στους ακόλουθους άξονες:

1^{ος} άξονας-Τα τουρκικά πολεμικά πλοία θα συνοδεύουν τα πλοία που μεταφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα με απώτερο σκοπό να αρθεί ο ισραηλινός αποκλεισμός: Επικριτική απάντηση στον εν λόγω άξονα που επιδιώκει τη απομόνωση του Ισραήλ, δίδει ο Τούρκος δημοσιογράφος Kadri Gürsel σε άρθρο του στην εφημερίδα Milliyet/15-9-2011 με τίτλο «Η αναφορά για πόλεμο αποτελεί μια δυσβάστακτη επιπολαιότητα», όπου αναγράφει τα εξής: *«Η Τουρκία δεν αναγνωρίζει τον αποκλεισμό της Γάζας και θα λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την ελευθερία της ναυσιπλοΐας στην Ανατολική Μεσόγειο. Όμως, εάν υπάρξει μια θερμή συγκρουσιακή κατάσταση μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας τότε είναι σίγουρο ότι θα υπάρξει ο αποκλεισμός. Εάν το Ισραήλ δεν αντιδράσει σε μια προκλητική ενέργεια της Τουρκίας και*

αρθεί ο αποκλεισμός της Γάζας τότε θα ανατραπούν οι γεωπολιτικές ισορροπίες στην Ανατολική Μεσόγειο σε βάρος του Ισραήλ.»

2^{ος} Άξονας-Να παρεμποδισθεί και να αποτραπεί η Κυπριακή Δημοκρατία από τη γεώτρηση: Ο Τούρκος δημοσιογράφος Sami Kohen σε άρθρο του στην εφημερίδα Milliyet/4-10-2011 με τίτλο «Γιατί η διεθνής κοινότητα στηρίζει του Ελληνοκυπρίου» αναγράφει τα εξής: «Οι Ελληνοκύπριοι προετοίμασαν και έθεσαν σε εφαρμογή το σχέδιό τους αρκετό καιρό πριν. Η στρατηγική της Τουρκίας στηρίχθηκε κατά βάση στα αντίποινα και στις παρακωλύσεις και δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα. Εάν συνεχισθεί αυτό, τότε θα ενδυναμωθεί ακόμη περισσότερο η θέση της διακυβέρνησης Χριστόφια.» Επίσης, για το θέμα αυτό ιδιαίτερα σημαντικές είναι και οι απόψεις του Τούρκου καθηγητή διεθνούς δικαίου και δικαίου των θαλασσών Yücel Acer σε άρθρο του στο περιοδικό Aksiyon/26-9-2011 όπου αναγράφονται τα εξής: «Η νομική διάσταση της κρίσεως που δημιουργήθηκε λόγω της γεώτρησης συνοψίζεται στα εξής ερωτήματα:

- Η περιοχή γεωτρήσεων των Ελληνοκυπρίων ευρίσκεται εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) της Τουρκίας; Η Ελληνοκυπριακή πλευρά δεν πραγματοποιεί γεώτρηση στην υπάρχουσα ή στην πιθανή ΑΟΖ της Τουρκίας. (σ.σ. ως πιθανή τουρκική ΑΟΖ οι Τούρκοι θεωρούν την περιοχή μεταξύ Κύπρου-Ρόδου-Κρήτης). Απλώς έδωσε την άδεια διεξαγωγής γεωτρήσεως στην περιοχή που ισχυρίζεται ότι της ανήκει και η οποία δημιουργήθηκε με συμφωνίες που υπέγραψε με το Ισραήλ και την Αίγυπτο. Η Τουρκία δεν βρίσκει νόμιμες τις μονομερείς συμφωνίες διότι αυτές δεν έλαβαν υπόψη την “ΤΔΒΚ” (σ.σ. εννοεί το ψευδοκράτος).
- Το ελληνοκυπριακό τμήμα μπορεί να ανακηρύξει από μόνο την ΑΟΖ; Αυτό είναι νόμιμο; Οι χώρες έχουν το δικαίωμα να ανακηρύξουν μονομερώς την ΑΟΖ. Ωστόσο, σε περίπτωση που η ΑΟΖ τέμνεται με άλλες χώρες θα πρέπει να υπάρξουν συμφωνίες οριοθέτησής της. Οι Ελληνοκύπριοι έδωσαν την άδεια ερευνών φυσικού αερίου στην εταιρεία Noble στηριζόμενοι στις συμφωνίες οριοθέτησης της ΑΟΖ που υπέγραψαν το 2003 με την Αίγυπτο και στο τέλος του 2010 με το Ισραήλ.
- Σε ποια βήματα μπορεί να προβεί η Τουρκία στηριζόμενη στο διεθνές δίκαιο; Δυστυχώς η Τουρκία δεν έχει τη δυνατότητα για επιβολή αποτελεσματικών διεθνών νομικών κυρώσεων. Η λήψη μέτρων από την Τουρκία εναντίον των Ελληνοκυπρίων φαίνεται δύσκολη. Ωστόσο, στο όνομα της “ΤΔΒΚ” (σ.σ. εννοεί το ψευδοκράτος) και στηριζόμενη στην ιδιότητα της εγγυητριας χώρας, μπορεί να κινητοποιηθεί και να προσπαθήσει να εμποδίσει τέτοιου είδους δραστηριότητες. Όμως αυτό θα αυξήσει τον κίνδυνο δημιουργίας σύγκρουσης στην Ανατολική Μεσόγειο. Τέλος, το πιο ισχυρό χαρτί που έχει στα χέρια της η Άγκυρα αφορά στην πραγματοποίηση ερευνών φυσικού αερίου με την άδεια που θα λάβει από την “ΤΔΒΚ” για έρευνες στις περιοχές της ΑΟΖ που ανακηρύχθηκε από τους Ελληνοκυπρίους.»

3^{ος} Άξονας-Πραγματοποίηση πολύ συχνών και εμφανών περιπολιών στην Ανατολική Μεσόγειο εφαρμόζοντας την τακτική των προκλήσεων που πραγματοποιούν τα τουρκικά πλοία, τα μαχητικά αεροσκάφη και τα πλοία επιστημονικών ερευνών στο Αιγαίο: Ο Τούρκος αρθρογράφος İhsan Dağı σε άρθρα του στην εφημερίδα Zaman στις 23 και 27-9-2011 επικρίνει την κυβέρνηση Ερντογάν αναγράφοντας τα εξής: «*Η Κύπρος αποτελεί το πιο επιτυχημένο πεδίο δράσης της Εργκένεκον (σ.σ. οργάνωση ανατροπής του Ερντογάν). Οι αναφορές για αποτροπή των ερευνών φυσικού αερίου των Ελληνοκυπρίων, χρησιμοποίηση, εφόσον χρειασθεί, του τουρκικού στόλου και έξοδος του στην Ανατολική Μεσόγειο μου θύμισε, χωρίς παρεξήγηση, την παλιά Τουρκία. Κατ' εμέ, μια τέτοια Τουρκία που επιθυμεί να επιδεικνύει τη στρατιωτική της ισχύ πέφτει σε αντιφάσεις με το όραμα και την πρακτική της εξωτερικής πολιτικής που καλλιέργησε τα τελευταία χρόνια. Η νέα Τουρκία έχει ανάγκη από ειρήνη και αυτό πρέπει να εξασφαλισθεί από τους πολιτικούς. Εάν εσείς στην περιφερειακή πολιτική παρουσιάσετε ως προτεραιότητα τη στρατιωτική ισχύ, τότε αυτό θα φοβίσει τους γύρω σας και θα τους ενώσει εναντίον σας. Στην πολιτική ιστορία υπάρχουν πολλά παραδείγματα με περιφερειακές και παγκόσμιες συμμαχίες που έγιναν εναντίον ανερχόμενων δυνάμεων. Τέτοιες πολώσεις γενικά έχουν ως επακόλουθο μια θερμή σύγκρουση. Η κυβέρνηση πήρε το 50% για να οδηγήσει τα πολεμικά πλοία στη Μεσόγειο και να βουλιάξει την ανερχόμενη Τουρκία; Κατά τη γνώμη σας η χούντα του 2004 (σ.σ. εννοεί το στρατιωτικό κατεστημένο) γιατί ήθελε τον (ελληνοτουρκικό) πόλεμο; Σήμερα εάν γίνει πόλεμος, ποίου συμφέροντα θα εξυπηρετηθούν; Είστε σίγουροι ότι αυτοί που συνέταξαν τα σχέδια του παρελθόντος δεν συντάσσουν σήμερα παρόμοια σχέδια και δεν τα εφαρμόζουν έχοντας υπό τον έλεγχό τους τον (τουρκικό) στόλο όπου και εάν ευρίσκεται; Μην παίξουμε το παιχνίδι αυτών που επιθυμούν να εμποδίσουν την εξέλιξη, την ομαλοποίηση και τον εκδημοκρατισμό της Τουρκίας.*» Τονίζεται ιδιαίτερα ότι ο εν λόγω αρθρογράφος:

- Σε προηγούμενο άρθρο του προέτρεψε τον πρωθυπουργό Ερντογάν να συνέλθει από τη «μέθη της εξουσίας» και να μη βάλει τη χώρα σε μια «θερμή συγκρουσιακή» κατάσταση με το Ισραήλ.
- Συγκαταλέγεται μεταξύ των σημαντικών στελεχών του Φετουλάχ Γκιουλέν που αποτέλεσε τον αθέατο συντελεστή στήριξης της προεκλογικής εκστρατείας του Ταγίπ Ερντογάν και θεωρείται ως μέντορας του Τούρκου πρωθυπουργού. Επίσης, ο Γκιουλέν με το ισλαμικό θρησκευτικό κίνημα του οποίου ηγείται μπόρεσε να διεισδύσει στον τουρκικό κρατικό μηχανισμό (αστυνομία, στρατό, ΜΙΤ, δικαιοσύνη κ.λπ.) και να αποτελεί το «βαθύ κράτος» της ισλαμικής διακυβέρνησης της χώρας.

Αυτά που προκύπτουν από τα παραπάνω, σε σχέση με την κατάσταση που διαμορφώνεται στην Ανατολική Μεσόγειο είναι τα εξής:

- Μετά την έναρξη των εξεγέρσεων της «Αραβικής Άνοιξης» στη Μέση Ανατολή και στη Βόρεια Αφρική εντατικοποιήθηκαν οι συζητήσεις για το εάν η Τουρκία αποτελεί τη «χώρα πρότυπο» για την ανασυγκρότηση των χωρών του εν λόγω γεωγραφικού χώρου. Όμως, επειδή αυτό αντιμετωπίστηκε με επιφύλαξη από τις ηγεσίες των Αδελφών Μουσουλμάνων, η τουρκική στρατηγική άλλαξε κατεύθυνση και πλέον επικεντρώνεται στον άξονα να αναδειχθεί ο Ερντογάν ως ο «ηγέτης πρότυπο», προβάλλοντας ιδιαίτερα την ανοικτή αντιπαράθεση του με το Ισραήλ.
- Πρέπει να τύχει ιδιαίτερης αξιολόγησης η ιδεολογική κατανομή των ψηφοφόρων του κυβερνόντος κόμματος στην Τουρκία, διότι όπως προκύπτει το μεγαλύτερο τμήμα αυτών είναι εθνικιστές και κεμαλιστές-ατατουρκιστές. Ίσως αυτή να είναι και η βασική αιτία που ο Τούρκος πρωθυπουργός έχει ανεβάσει κατά πολύ τους εθνικιστικούς τόνους τόσο με το κουρδικό όσο και με τα λοιπά περιφερειακά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα.
- Εκτιμάται ότι για κάθε αποτυχία που θα παρουσιασθεί στην πολιτική του Ερντογάν, αναφορικά με τα κύρια θέματα της πολιτικής επικαιρότητας όπως το κουρδικό και το κυπριακό, θα υπάρξει σοβαρή αντίδραση από το σύνολο της τουρκικής κοινής γνώμης με αποτέλεσμα την πιθανή δρομολόγηση μη αναμενόμενων πολιτικών εξελίξεων. Κατόπιν τούτου γεννάται το εξής ερώτημα: Ο διαφαινόμενος εγκλωβισμός σε αδιέξοδο της πολιτικής Ερντογάν οφείλεται αποκλειστικά στην αλαζονεία του και στην έλλειψη πολιτικής σοφίας ή υπήρξε και εμπλοκή του στρατιωτικού κατεστημένου μέσω των «πασάδων» του τουρκικού διπλωματικού σώματος;
- Σε ότι αφορά στα τεκταινόμενα στην Ανατολική Μεσόγειο, οι βασικοί συντελεστές αυτών δεν φαίνεται να υπαναχωρούν από τις θέσεις τους, με τους Τούρκους να επιμένουν στις προκλήσεις τους, ειδικά σε ότι αφορά στην πραγματοποίηση ερευνών στην κυπριακή και ελληνική ΑΟΖ. Άλλωστε, μια από τις βασικές επιδιώξεις της Άγκυρας είναι η δημιουργία γκρίζων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως έγινε και στο Αιγαίο. Τούτο θα πρέπει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής δεδομένου ότι, όσο συνεχίζεται η κρίση τόσο θα επιδεινώνεται η κατάσταση και θα μειώνονται οι πιθανότητες για εκτόνωσή της.